

Bossche buurten, verenigingen en een familie

Vorig jaar ging – mogelijk noodgedwongen – de aandacht in de signalementen vooral uit naar algemene publicaties over de Nederlandse geschiedenis waarin ook 's-Hertogenbosch ter sprake kwam. Ik beperk me voor de bespreking van 2006 juist tot de kleinschalige geschiedschrijving over de stad.

De in 2002 gestarte serie over de Muntel heeft namelijk navolging gekregen in verschillende boeken over Bossche buurten. Ook andere kleine onderwerpen kregen vorig jaar speciale aandacht in een publicatie. Het beste voorbeeld hiervan, een boekje over de Bossche filatelistenvereniging, is al door Aart Vos in Bossche Bladen besproken. De uitgave *Orthenaren links van de weg* heeft een 'postzegel' op de stadsplattegrond van Den Bosch als onderwerp. Het door een bewonerswerkgroep uitgegeven boekje gaat over de wijk Orthen-West, beter bekend als 'Orthen-Links'. De wijk ligt namelijk '...vanuit 's-Hertogenbosch gezien links van de doorgaande weg naar het noorden', oftewel, ten westen van de Orthense weg. In dertig pagina's beschrijven bewoners de geschiedenis en de ontwikkeling van de wijk met veel aandacht voor de goede sociale contacten. In het duidelijk met veel liefde voor de wijk en haar bewoners geschreven herinneringsboekje wordt de aanstaande grote renovatie (afbraak) dan ook met wantrouwen tegemoet gezien.

Voor de wijkraad van Hintham-Zuid was het 40-jarig bestaan van de wijk aanleiding om aan Henk

de Werd te vragen historisch verantwoorde informatie te verzamelen, resulterend in 'een historische terugblik' over veertig jaar *Heijmansdorp* in Rosmalen. Zoals wel vaker met dit soort feesten valt er over de begindatum te discussiëren. Het jaar 1966 ligt namelijk midden in de periode van bouwactiviteiten tussen 1962 en 1970. De eerste bewoner van Hintham-Zuid werd al in 1963 officieel welkom geheten, door de burgemeester van Rosmalen. Het al gedeeltelijk bekende verhaal over de annexatieplannen van 's-Hertogenbosch is één van de interessante hoofdstukken in het boek. Hier ligt immers ook de oorsprong van de wijk. Door de ontwikkeling van uitbreidingsplan Hintham-Zuid sloeg Rosmalen de stad een belangrijk argument voor annexatie – ruimte voor woningen – uit handen. Hierbij was een belangrijke rol weggelegd voor bouwbedrijf Heijmans waarvan stichter Jan Heijmans een eigen hoofdstuk heeft gekregen.

Henk de Werd heeft voor zijn onderzoek gebruiken kunnen maken van zijn grote privé-collectie over de geschiedenis van Rosmalen. Hij werkte als 'Rosmalendeskundige' ook mee met *Het aanzicht van Rosmalen* van Ad van der Donk, een bundeling van zijn verhalen uit het Brabants Dagblad over de verandering van het pittoreske Brabantse plattelandsdorp tot een kleine stad. Een recente aanwinst voor De Werd is het door hem in het archief van de Annaschool gevonden Hinthamse volkslied 'ons dorpje' met als eerste regel: 'Aan de grens van 't Bossche vrijdom ligt ons dorpje, lief en klein'. Te beluisteren op de bij het Hinthamboek gevoegde cd!

Minder gezellig en ontspannen lezen is *Onze wijk. Een volksbuurt in de vuurlinie* van Dominique Elshout over de waarschijnlijk in Nederland bekendste Bossche buurt, de Graafsewijk. Elshout schetst een toch wel ontluisterend beeld van de problemen in deze volksbuurt die door uitzendingen van sbs en de rellen van december 2000 landelijke bekendheid kreeg. Na een historische inleiding is het vooral een journalistiek verslag van zijn vele bezoeken aan de buurt waar zijn vader jarenlang gewoond heeft. Burgemeester Rombouts: 'Dat is ook Den Bosch!' Het is inderdaad goed om te beseffen dat de stad meer is dan de toeristische binnenstad met de vestingwerken, de Binnendieze en de Sint-Jan. Voor de Boschlogen is dit boek dan ook eigenlijk verplichte kost.

In het jubileumboek *Actie en besturen. 60 jaar PvdA in 's-Hertogenbosch* komen de Bossche wijken in diverse hoofdstukken aan bod.

Protest in 1993 tegen de samenvoeging. Rosmalenaren laten zich niet voor het lapje houden. Bij het maken van het spandoek moet het lapje echter wel voor de ogen zijn gegleden. (Foto uit 'Veertig jaar Hintham-Zuid')

Manis Krijgsman, de eerste katholieke wet-
houder met een arbeidersachtergrond. (Foto
uit 'De mensch is tot werken geschapen')

De geschiedenis van de sociaal-democratische politiek in Den Bosch wordt belicht aan de hand van de thema's wonen, samenleven, stedelijke ontwikkeling en cultuurbeleid. De onderwerpen zijn gekozen op basis van persoonlijke affiniteit en deskundigheid van de auteurs. Het doel was niet om een wetenschappelijke bijdrage te leveren aan de lokale politieke geschiedenis. Het ontbreken van een afdelingsarchief kwam bij het samenstellen pijnlijk naar voren. Frans van Gaal schrijft in zijn biografie van de voor velen onbekende Cato Janssen ('moeder van de sociaal-democratische familie') wel over de eerste jaren van de PvdA. Een periode waarin jongeren onder toezicht oog van de pater stroomkabels doorknipten om een toespraak van Drees te beletten. Dezelfde Van Gaal schreef in 2006 over deels hetzelfde onder-

werp in: *De mensch is tot werken geschapen: en andere verhalen uit de geschiedenis van het katholiek sociaal denken en handelen in 's-Hertogenbosch*. Naar aanleiding van het 25-jarig bestaan van de Stichting Welzijnszorg 's-Hertogenbosch schrijft hij op een toegankelijke manier over diverse aspecten van het katholiek sociaal denken en handelen in de twintigste eeuw met een hoofdrol voor de katholieke arbeidersbeweging.

Voetbalvereniging bvV heeft een traditie opgebouwd in het uitgeven van een mooi boek bij een jubileum. Het comité voor de viering van het 100-jarig bestaan in 2006 kon dan ook niet achterblijven. De grotendeels op gegevens uit de oudere jubileumboeken gebaseerde en daardoor al bekende geschiedenis van bvV is met prachtig beeldmateriaal en interessante interviews van een nieuw jasje voorzien. Hoogtepunt voor bvV blijft echter het jubileumboek uit 1946, waarschijnlijk niet toevallig tijdens de sportieve succesjaren. Voor de Bossche sportgeschiedenis in het algemeen blijft het wachten op wetenschappelijk historisch onderzoek voor meer kennis en inzicht.

Tot slot een onderwerp dat in theorie heel klein is maar in de praktijk heel groot kan worden, de familiegeschiedenis. Dit kan zeker gezegd worden van de geschiedenis van een katholieke Groninger familie met een grote Bossche tak: *Boelens*. In twee delen op A4-formaat met in totaal 1610 pagina's en 4583 voetnoten (!) beschrijft J.M.B. Boelens de stamboom van deze familie met veel achtergrondinformatie over lief en leed, beroepen, woonplaatsen en woonhuizen en de ruimere geschiedeniscontext. Ook het gedeelte over 'een echte Bossche familie' (p. 675-1046) gaat, zoals te verwachten valt, zeer diep

in op de allerkleinste wetenswaardigheden. Er is werkelijk geen detail onvermeld gelaten. Met het namenregister en het straat- en huizenregister is gelukkig eenvoudig terug te vinden of er nog familieleden in staan of interessante gegevens over een bekende straat of huis in de stad. Het is namelijk geen leesboek, wel een mooie illustratie van 2006, het jaar van de microgeschiedenis.

Dit jaar wordt trouwens het jaar van de proefschriften. Er zullen zeer waarschijnlijk drie dikke boeken verschijnen van historici die zijn gepromoveerd op een Bosch' onderwerp.

Gesignaleerde publicaties:

- Sonja van Voort (e.a.), *Orthena-
ren links van de weg. Van Bartje de
Kloppert tot Spacekees* ('s-Herto-
genbosch 2006).
- Henk de Werd, *Veertig jaar Hint-
ham-Zuid. Veertig jaar Heijmans-
dorp in Rosmalen, een historische
terugblik* (Rosmalen 2006).
- Ad van der Donk, *Het aanzicht
van Rosmalen* (Liempde/Zalt-
bommel 2006).
- Dominique Elshout, *Onze wijk.
Een volksbuurt in de vuurlinie*
(Alphen aan de Rijn 2006).
- Jacques van der Bijl (e.a.), *Actie
en besturen. 60 jaar PvdA in
's-Hertogenbosch* ('s-Hertogen-
bosch 2006).
- Frans van Gaal, *De mensch is tot
werken geschapen: en andere ver-
halen uit de geschiedenis van het
katholiek sociaal denken en hande-
len in 's-Hertogenbosch* (Alphen
aan de Maas 2006).
- Bert Damen (e.a.), *1906-2006,
100 jaar bvV: Zonder verleden,
géén toekomst* ('s-Hertogenbosch
2006).
- J.M.B. Boelens en O.J. Nienhuis,
*Boelens: een RK Groninger familie
met een grote Bossche tak* (Bedum
2006).